

26.61x19.07	1/4	1 עמוד	ידיעות רמת גן	04/03/2016	52168928-1
בית האמנים ירושלי - 12572					

וגם
ידיעות גבעתיים

תרצה פרוינד מגבעתיים היא אחת מ־12 אמנים שנכגשו עם מדענים וחוקרי מוח ותרגמו את מחקריהם ליצירות אמנות • בתאל אפרתי | 42

מוח יצירותי

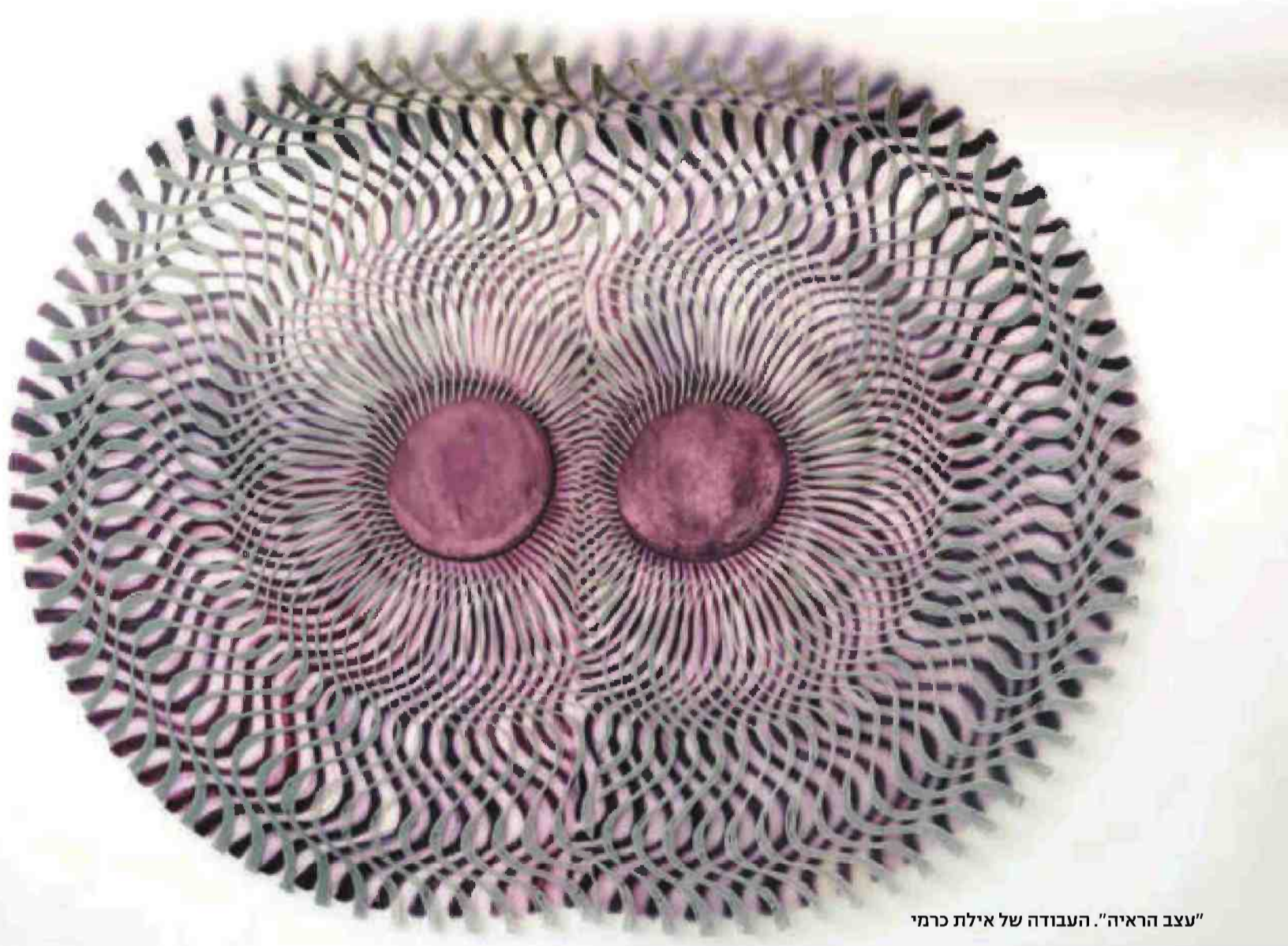

26.48x32.53	2/4	42	עמוד	ידיעות רמת גן	04/03/2016	52168943-8
בית האמנים ירושלים - 12572						

תרבות

בתאל אפרתי

"עצב הראיה". העבודה של אילת כרמי

אמנות המוח

12 אמנים נפגשו עם מדענים וחוקרי מוח מהאוניברסיטה העברית ו"תרגמו" את המחקרים שלהם על ראייה, קוגניציה ושמיעה ליצירות • התוצאות יוצגו ממחר בתערוכה מיוחדת • האוצרת, מיכל מור: חיפשנו מה הופך את המוח האנושי ליצירתי כל כך

"האובייקט המסתורי, המורכב וההמקמקם ביותר ביקום הוא המוח האנושי. מעין מכונה חשמלית רועשת, חושבת, מחשבת, רואה, מרגישה, מדידת ומאפשרת לנו להתארגן בעולם. אך דרכי פעולתה עדיין נסתרות מהבנתנו. החידה היא גדולה – מה הופך את המוח האנושי ליצירתי כל כך? האם אלה מרכיביו היסודיים – תאי עצב וסינפסות המקשרות בין התאים הללו, היוצרים יחדיו במוחנו רשתות עצביות גדולות, דינמיות ואינטראקטיביות?", כותבת מיכל מור, אוצרת התערוכה "בין סינפסות / דיאלוג במרחבי מדעי המוח והאמנות", שנפתחת מחר בערב ומפגישה מדענים ממרכז אדמונד וילי לילי ספרא למדעי המוח והוקרי האוניברסיטה העברית בירושלים עם אמנים שנענו לאתגר "לתרגם" מדע לאמנות. האמנים עדנה אוהנה, מאיה אטון, ניבי אלרואי, אורי גרשוני, ליאור וטרמן, אילת כרמי, תמר לצמן, תומר ספיר, תרצה פרוינד, אלכס קרמר, רינת קוטלר והלל רומן מגיעים מעולם האמנות מכל התחומים. במשך שנה הם חברו למדענים שחוקרים ראייה, קוגניציה, תנועה, שמיעה ועוד ובסיום התהליך

העניקו פרשנות אמנותית בצילום, בציור, בריקוד ועוד, למדע שפגשו בו. הנה טעימה קטנה.

תרצה פרוינד מציירת חופש

תרצה פרוינד ואלכס קרמר, בני זוג מגבעתיים, חזרו לקים סטודיו בקריית המלאכה בדרום תל אביב. הם בני 49, הורים לבת חיילת ולבן 15. כשמור הציעה להם לפני כשנה להשתתף בתהליך, פרוינד התאהבה מיד ברעיון. "ממש נדלקתי על זה", היא אומרת. "ידעתי שאני בסוג של בדידות בסטודיו, שאני יותר מדי רק עם עצמי. קסם לי לשמוע עוד בן אדם שחוקר, שמתכוון, שבודק, היה לי צורך במפגש כזה. הרגשתי שאני יותר מדי עם עצמי".

פרוינד בחרה להצטרף לחוקרת גלית אגמון כמעבדה של פרופ' יוסי גרודנינסקי. אגמון חוקרת את אזורי המוח שמעורבים בעיבוד שפה טבעית. פרוינד תציג בתערוכה

כה שתי עבודות – "דקדוק חופשי" ו"אובדן שליטה". מעבר להיכרות המוקדמת ביניהן, שמקורה בעבודה שבילדותה למדה אגמון ציור אצל פרוינד, מסבירה פרוינד כי נושא השפה עניין אותה במיוחד. "הציור הוא גם שפה. אז מצאתי שבעצם אני חוקרת את השפה הציורית", היא אומרת. "ובתערוכה עשיתי שינוי שפה ואולי השתמשתי בחוקים של ציור מתוך התבוננות, אבל ההתבוננות היא יותר על הבד עצמו, על הצבעים שהם עצמם הביאו את הטבע, את השרה. השפה היא דבר מאוד חי, משתנה, וזה מאוד תמך בכל הנושא של שכיחות ועכבות מבחינתי ומבחינת הציור שלי. זה נתן גיבוי לראייה שלי. התעמקתי בנושא של מטפורות ותהליכים שונים בשפה, כמו קיצורים ושרשים של משפטים. דרך המחקר נחשפתי לנושאים האלה".

איך תרגמת את מה שחווית במהלך השנה לעבודות? "הבנתי שדיברו את השפה אחרת בתקופות קודמות, הרגשתי בעצמי ממשכה של משהו, הרגשתי חופש. הבנתי שזה לא שיש אנשים חכמים שממציאים את השפה, אלא ששפה היא דבר חי שצומח מאליו. החוקים

27.15x32.6	3/4	עמוד 43	ידיעות רמת גן	04/03/2016	52168946-1
בית האמנים ירושלי - 12572					

"אובדן שליטה". העבודה של תרצה פרוינד

"פרטיטורה לרחשי ליבן של שקנאיות נודדות". העבודה של אלכס קרמר עם גרשון וייספירר

52168955-1	04/03/2016	ידיעות רמת גן	עמוד 44	4/4	21.84x32.62
בית האמנים ירושלים - 12572					

חידה גדולה. מיכל מור

חלום שחלמתי. אלכס קרמר

ריגש אותי. אילת כרמי

להמציא שפה. תרצה פרוינד

אלכס קרמר: "היום ידוע על קשר מוכח בין תנועות ידיים ורגליים לבין ראייה. הרגשתי שזה מדבר אליי, כי אני מין חיה מוזרה כזאת, מין צייר רקדן, אני צריך לזוז הרבה כדי להבין מה אני רואה"

ולא דרך העיניים. ד"ר מקייטון השתתפה במשלחות לאתיופיה, שבהן ניתחו נערים שנולדו עם קטרקט והנתיחות העניק להם את הראייה שמעולם לא הייתה להם. אבל מהמחקר התברר גם שראייתם לעולם לא תהיה זהה לזו של ילדים שנותחו בגיל כמה חודשים, כמקובל במערב.

"הפרויקט הזה ריגש אותי בהמון רבדים", מספרת כרמי כשהיא בעיצומן של העבודות להעמדת התערוכה. "גם מפני שהמחקר עצמו מרפא ילדים שאחרת היו נשארים עיוורים וגם ריגש אותי שלשם המחקר נעש תה סוג של הצלת ילדים. כציירת אני מודעת לזה שכל אחר רואה אחרת. אבל במקרה שלהם זה גם עצוב, ולכן בחרתי לעבודה שלי את השם 'עצב הראייה'. זה עצוב כי לעולם לעולם הם לא יראו כמוני. יחד עם החלק הנורא רומנטי שבו הם פוקחים את עיניהם ורואים, זה ברור שהמוח שלהם כבר לא יכול לראות דברים מסוימים כמו תלת מימד. ראייה היא לא רק המנגנון הטכני. יש כישורים במוח שאם לא פיתחת אותם אולי כבר לא תצליח לעולם לרכוש אותם."

כחלק מהתהליך שמעה כרמי הרצאה של מקייטון, נפגשה איתה, שהתה במעבדה שלה וגם עברה בחינות ראייה שונות ונחשפה למסקנות שעלו מהתוצאות. "הרבה מידעים פה היו נורא מעניינים", אומרת כרמי, "אתה חוזר למציאות מנקודת מבט שונה, עם כל מיני הבנות על כמה דברים בראייה מקורם בעצם במוח". מה מכל המחקר העצום הזה לקחת ליצירות שלך? "זה מאוד מורכב. זה חומר אינטלקטואלי מרתק. בסוף לקחתי קצת את הצורה של העין. הלכתי על צד רות לא אפשריות או רברים שבמבט ראשון הם תלת מימדיים, אבל בעצם הם לא אפשריים. אני בונה משהו בחלל שנראה הגיוני, אבל אם אתה מעמיק אתה רואה שהוא לא אפשרי. כשציירת לא חשבת אחר לאחר איך זה מתאים למחקר. כשאיילת ראתה את העבודות היא אמרה שהציורים שלי לא מתפרשנים. הם כאילו ברורים אבל אתה לא מבין אותם."

כרמי מלמדת בסרנאות של מוזיאון תל אביב וכמי דרשה בכית ברל. מבחינתה התהליך עריין בעיצומו. "זו הייתה חוויה מרתקת, ואני עדיין מרגישה בתוכה. אני מרגישה שיש לי עוד הרבה מה לחפש ולמצוא בה".

■ בין סינפסות / דיאלוג במרחבי מדעי המוח והאמנות
 פתיחה: שבת 5.3, 12:00
 המיצג של אלכס קרמר: שלישי 8.3, 18:30
 נעילה: 30.4
 בית האמנים, ירושלים

מבחינה פיזית. זה לא כמו בסטודיו שבו אני עושה קו והולך אחורה, יושב שעתיים ומסתכל על מה שעשיתי. אני אהיה רבוק לרבר הזה ואני באטרף, מין טראנס כזה שיימשך עד חצי שעה. אנחנו לא יודעים איך זה יסתיים אבל זה מתחיל לבן וזה יסתיים כנראה שחור, זה מה שאנחנו יודעים" (צחק).

"פרטיטורה לרחשי ליבן של שקנאיות נודדות" נק' ראת העבודה שלו, שנעשתה בהשראת התהליך שעבר עם החוקר פרופ' אלון ועדיה, שעוסק בהתפתחות הראייה.

אי אפשר להתעלם מהשם של העבודה שלך.
 "זה משהו פיזי כזה. היה לי בראש משהו כמו סוג של פרטיטורה, כמו תווים למשהו, אבל זאת פרטיטורה מור וזה מאוד. חיפשתי איזשהו דימוי שיגרה לי את המוח. זה לא מספיק להגיד 'עכשו אני מצייר על מוזיקה'. אני צריך להיאחז במשהו. אני מתכוונן לזה נפשית, מנטלית ופיזית. זאת אומרת אני עושה כל מיני תרגילים, אני מתאמן, ממציא כל מיני ריקודים מצחיקים ומוזרים.

"הדימוי של השקנאיות בא מחלום שחלמתי לפני כמה שנים. אני עובד הרבה עם חלומות. משם זה התחיל. זה בסך הכול תירוץ כדי להוציא את העצבים על משהו", הוא שוב צחק.

ואיך בל זה התקשר למחקר של פרופ' ועדיה?
 "לפני עשור השתתפתי בכנס שחיבר בין אמנים פל' סטיים למדענים מחקר המוח. פרופ' ועדיה הרצה שם על הקשר בין התפתחות הראייה אצל היונקים לבין התפתחות תנועתית של הגוף. היום ידוע על קשר מוכח בין תנועות ידיים ורגליים לבין ראייה. הרגשתי שזה מרבר אליי, כי אני מין חיה מוזרה כזאת, מין צייר רקדן, אני צריך לזוז הרבה כדי להבין מה אני רואה. אז כששמעתי על ההתארגנות הזאת, הצטרפתי כי אלון נתן הרבה השראה באיך שהוא מרצה וחושב וגם באיך שהוא זו. כשהוא מרצה הוא הולך. ואז בא הרעיון לעשות הופעה שמראה את הקשר בין תנועה לצורה. צורה, ציור, כפועל יוצא של תנועה מוטורית."

אילת כרמי מבט אחר

כשאיילת כרמי, ציירת ואמנית מיצב, הוזמנה לפני כשנה להצגת תחומי המחקר במסגרת המיזם, מחקר אחר נגע לליכה במיחור. ר"ר אילת מקייטון ממעברת פרופ' אהוד זהרי סיפרה לאמנים על המחקר שלה, שמציג את הראייה כהתהליך שמתבצע דרך המוח,

מאוד פונקציונליים, וזה נתן לי תחושה שאני יכולה להמציא, להיות יצירתית, למחוק ולשנות. זה מאוד שחרר אותי בציר. יצאתי מהמחשבה שאני צריכה לעשות משהו שהוא נכון, והבנתי שאני בתהליך, ושהי תהליך הוא זה. זה הרבר.

"ברגע שהתחלתי להסתכל החוצה הרגשתי כאילו קושרים לי את העיניים וזה היה קשה מאוד. לפני כן ציירתי מתוך התבוננות. אז זה היה כמו התחלה מחדש. כאילו שאין לי מילים, שאני צריכה להמציא אותן. אחר כך העמדת את הפורמטים לאורך ותקופה ארוכה לא ידעתי מה לעשות עם זה. עד שיום אחר קלטתי שאני רוצה להעמיד אותם לרוחב. וזה פתח לי את כל הסכר. ואחר כך התחלתי לכתוב מה עובר עליי ומה אני מרגישה, ובאיזשהו שלב המשכתי ורק הנחלתי צבעים ונתתי לכל כתם, לכל צבע מקום להתבטא. בצירוף מה תבוננות כל הזמן יש קומפוזיציה כזאת שבה כתם אחד מתחשב בשני. פה אמרתי שבא לי רק צבע אחד. זהו. ונתתי לו לעבוד רכי".

"זה היה באמת שינוי גדול בשבילי", היא מסכמת את התהליך, שמבחינתה נמצא עדיין בעיצומו. "וזאת התחלה לשינוי עוד יותר גדול. זה מאוד השפיע עליי. אני ממשיכה לצייר בהתבוננות מתוך החופש הזה."

אלכס קרמר חלום בראנס

אלכס קרמר, בן זוגה של פרוינד, גם הוא צייר, אבל בתערוכה הוא יבצע פרפורמנס ביום שלישי, שלו שו ימים לאחר פתיחת התערוכה. לאחר מכן העי בודה תישאר מוצגת כחלק מהתערוכה. "למעשה, זה לא ציור רגיל שתולים, אלא זה מופע רישום וסאונד שקורה בזמן אמת", מסביר קרמר. "אני אופיע יחד עם המוזיקאי המוכשר גרשון וייסרפירר (מוזיקאי מוכר שניגן עם הרבנים מובילים רבים בארץ ובעולם, ב.א.) במופע הוא ינגן על עוד חשמלי מוזיקה אלקטרונית. זה מין דיאלוג כזה. הוא מקשיב לאנרגיות שלי, הוא רואה אותי בפעולה ואני מקשיב לאנרגיות שלו ול- סאונדים שהוא מפיק, ואני בעצם מגיב לא רק בצירוף אלא גם בהפקת סאונדים מלוח הציור (תיפוף למשל). זה מפגש בין צורה לסאונד, על התפר בין אמנות פל' סטית לפרפורמנס".

אתה מתבונן מראש מה לצייר?
 "אני לא ממש יודע מה יקרה למרות שהפורמט כבר מוכן. זה מה שהרגע יזימן. זו פעולה מאוד אינטנסיבית